

PTSS bij mensen met een licht verstandelijke beperking

Screening & Diagnostiek

Kortdurende Intensieve EMDR
Therapie

Anne Versluis

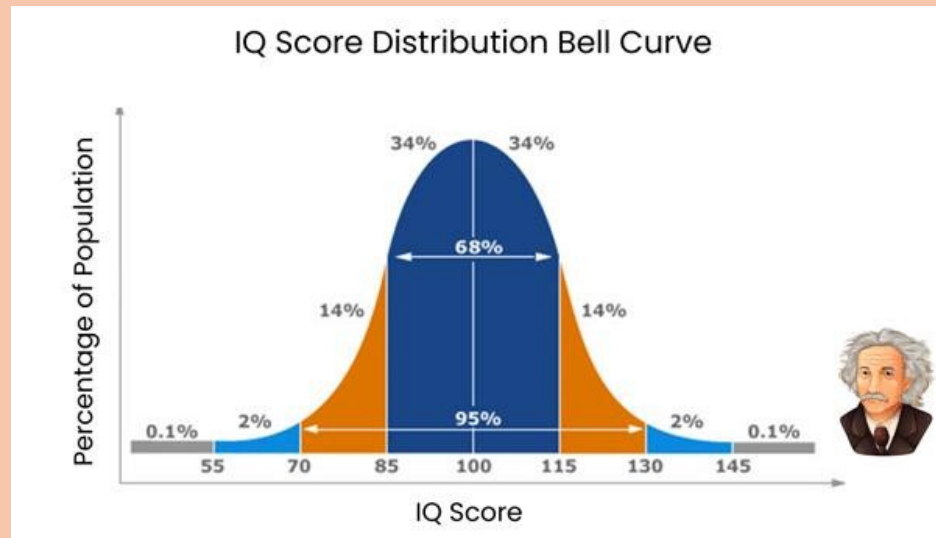
GZ-psycholoog, Promovenda en
EMDR therapeut VEN.

Laag IQ in de GGZ: wel aanwezig, weinig herkend

Algemene bevolking

- ~ 16% lager IQ (<85)
- ~ 2–3% verstandelijke beperking

In de GGZ, wat we zien in dossiers

- ~3% zwakbegaafd
- ~1% verstandelijke beperking

Bij screening met vragenlijst (SCIL)

17% – 40% mogelijk lager IQ

Deel 1: Screening & Diagnostiek

10% - <40% PTSS bij mensen met een LVB

(Mason-Roberts et al., 2018; Mevissen et al., 2020)

**Vaker blootgesteld aan een potentieel traumatische
gebeurtenissen**

(McDonnell et al., 2019; Nieuwenhuis et al., 2019)

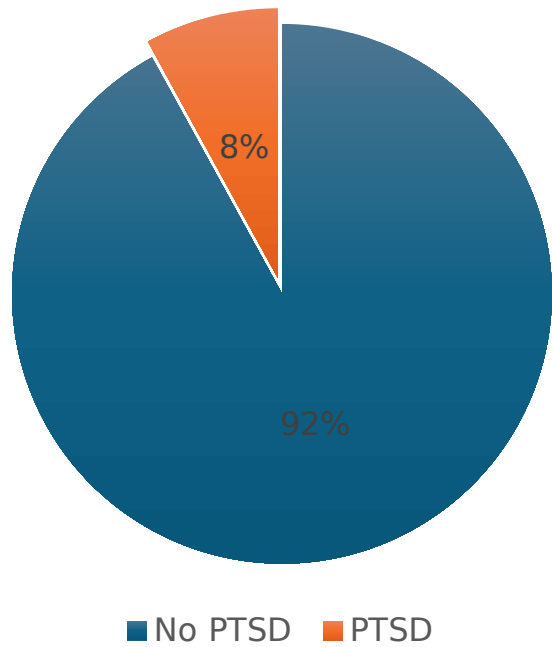
&

**Minder mogelijkheden om schokkende gebeurtenissen op een
natuurlijke manier te verwerken**

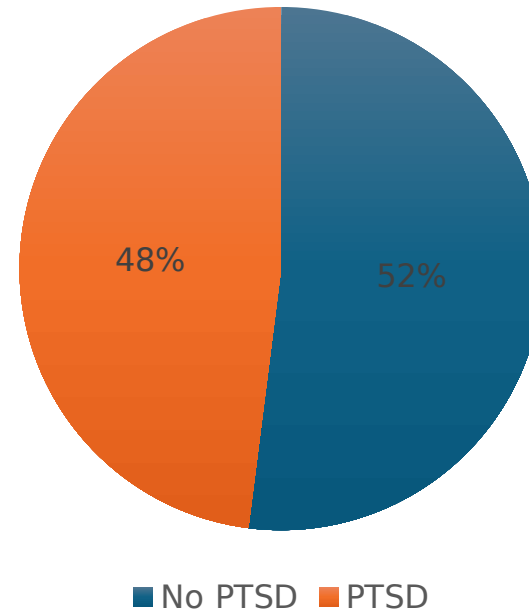
(Skelly, 2020)

PTSS niet herkend

Client dossier

Na onderzoek

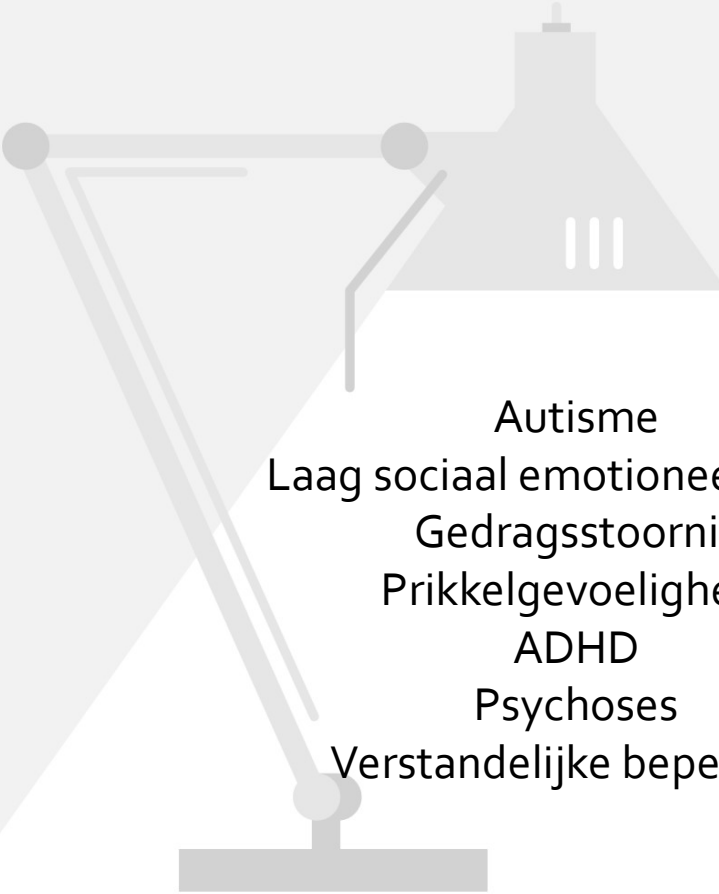

'Diagnostic overshadowing'

Samenhang met gedragsproblemen

Onvoldoende zicht op de traumageschiedenis

Autisme
Laag sociaal emotioneel niveau
Gedragsstoornis
Prikkelgevoeligheid
ADHD
Psychoses
Verstandelijke beperking

Verklaring voor de PTSS
symptomen bij mensen
met een verstandelijke
beperking

**'Diagnostic
overschaduwning'**

Intrusives

Vermijding

Verandering in cognities en stemming

Arausal

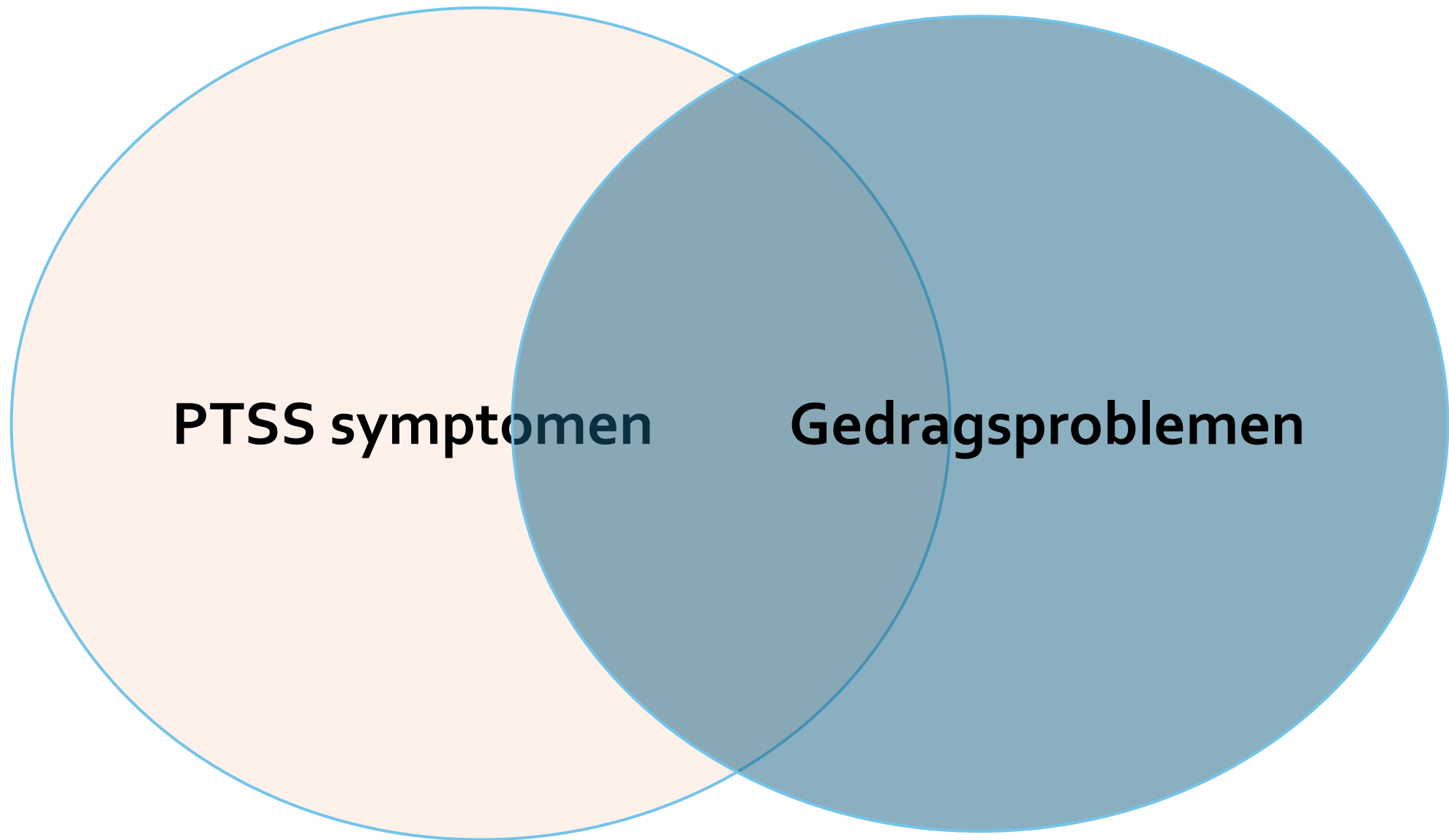

'Diagnostic overshadowing'

Samenhang met gedragsproblemen

Onvoldoende zicht op de traumageschiedenis

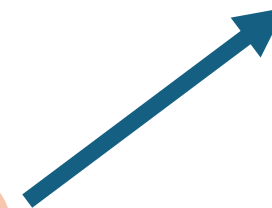
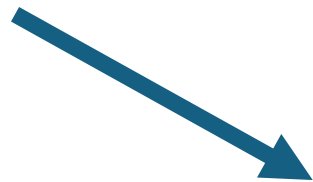
PTSS symptomen

Gedragsproblemen

**Traumatische
ervaringen**

Gedragsproblemen

PTSS symptomen

**Traumatische
ervaringen**

Type trauma?

Gedragsproblemen

Omgeving?

Mate van VB?

PTSS symptomen

'Diagnostic overshadowing'

Samenhang met gedragsproblemen

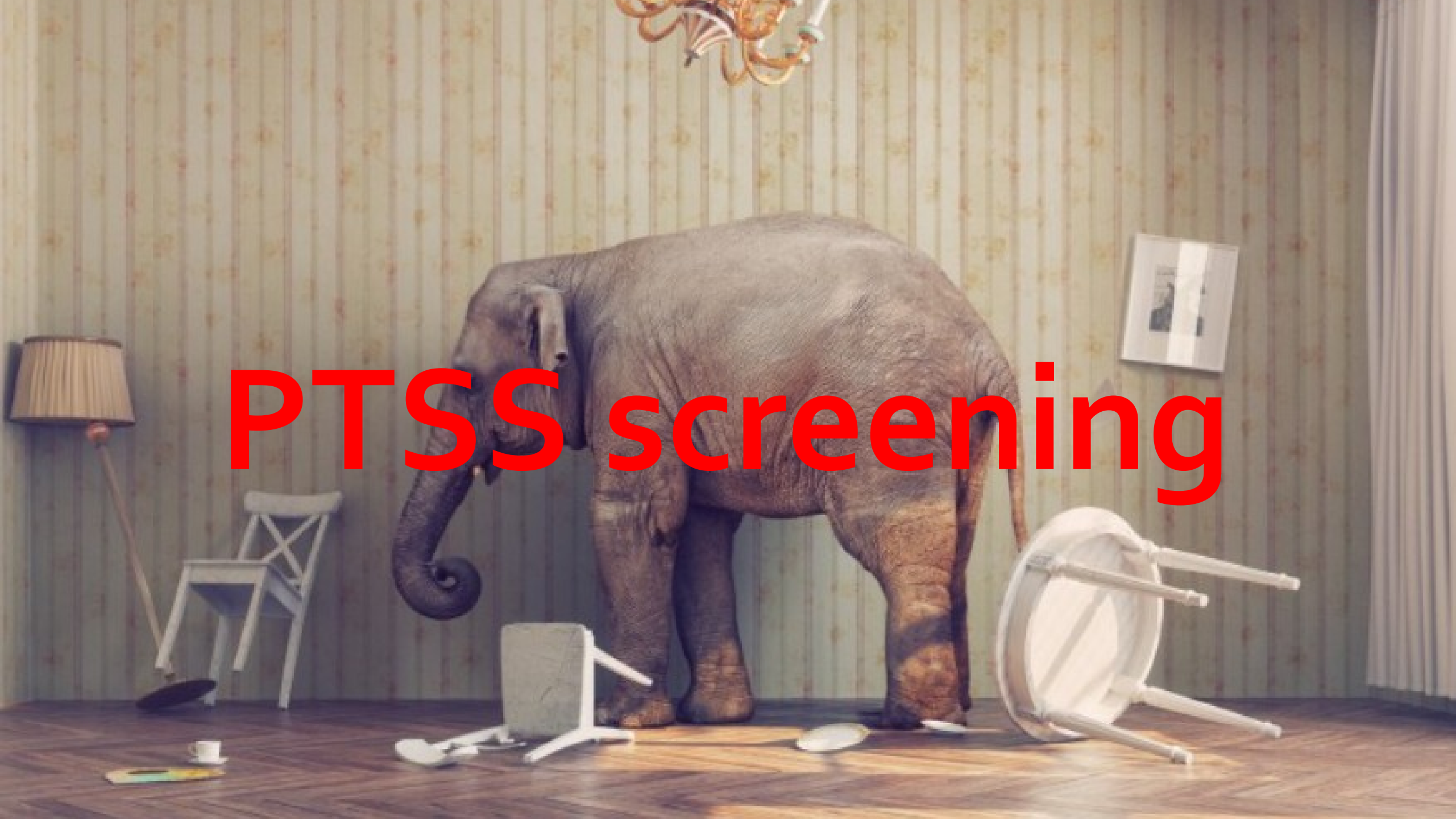

Onvoldoende zicht op de traumageschiedenis

Onvoldoende zicht op de traumageschiedenis *(Hoogstad et al., 2023)*

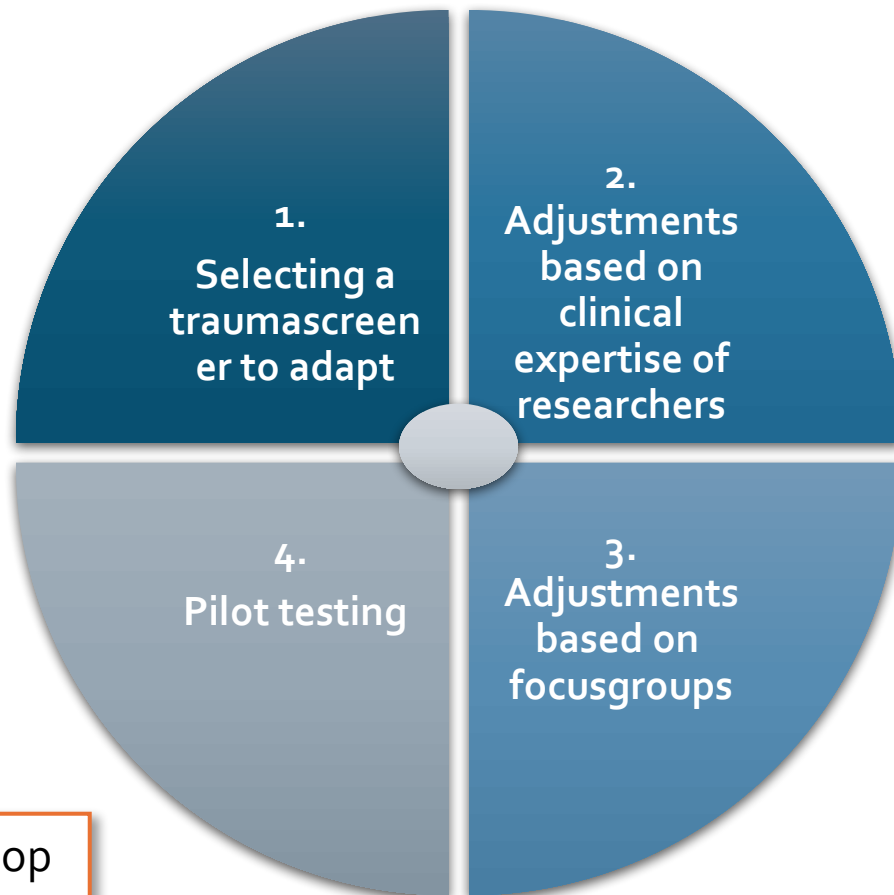
PTSS screening

Ontwikkeling van de TS-LVB

Kinder en Jeugd Trauma
Screenener (KJTS)
Kooij et al. submitted; CATS-2;
Sachser et al. 2022

Bijvoorbeeld 'dagbesteding' werd toegevoegd aan 'school of werk'

Gebruik maken van de 'hardop denken methode' *Lundgrén-Laine & Salanterä 2009*

Verschillende focusgroepen:

1. Volwassen met een LVB-ZB
2. Psychologen en orthopedagogen
3. Ouders van volwassenen met een LVB-ZB
4. Begeleiders

TS-LVB proxy versie

TS-LVB proxy versie

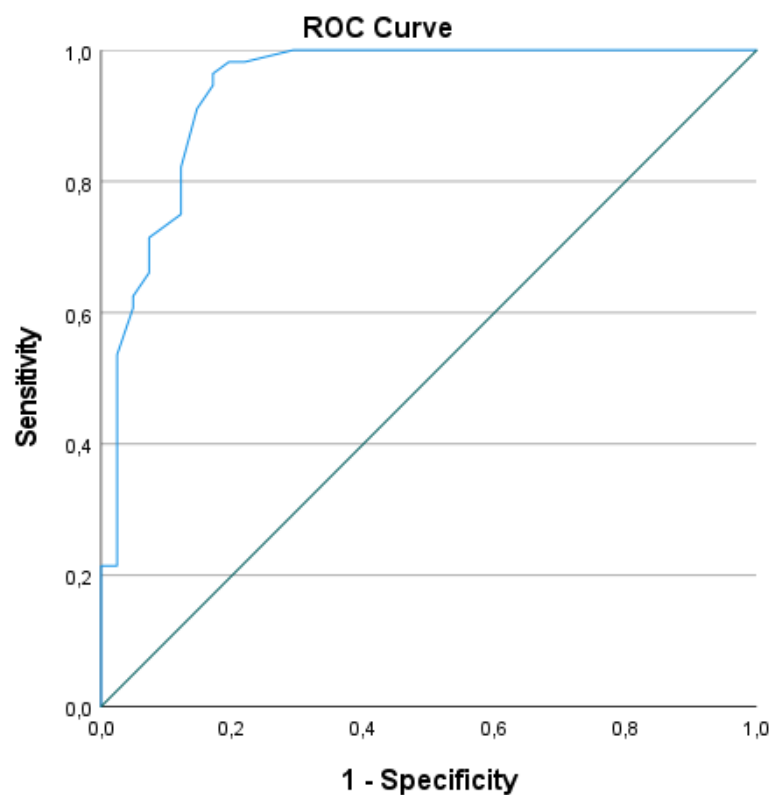
AUC value = .60

($N = 91$, $SD = .06$, $p = ,10$).

Cronchach's alpha = ,93

TS-LVB zelfinvul versie

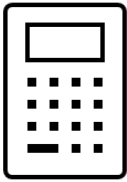
Diagonal segments are produced by ties.

TS-ID volwassen versie

AUC value: .94

($N = 97$, $SD = .03$, $p < .001$).

Cronchach's alpha = ,94

Cutoff score van de TS-LVB

Cutoff score TS-ID adult	Sensitivity	1- Specificity	Youden's <i>J</i>
14	1.00	.71	0.71
15	.98	.78	0.76
17	.98	.80	0.79
18	.96	.83	0.79
19	.95	.83	0.78
20	.91	.85	0.77
21	.82	.88	0.70
22	.79	.88	0.66
23	.75	.88	0.63
24	.71	.93	0.64
25	.70	.93	0.62

Trauma Screener LVB (TS-LVB) *(Versluis et al., 2025)*

- Een lijst met 22 gebeurtenissen.
- 20 PTSS-symptomen
- 5 interferentievragen

- Afnameduur: 10 minuten.
- Persoon met LVB vult de screener **zelf in, onder begeleiding.**

Een aanpassing op de kinder en Jeugd Trauma Screener (KJTS; Kooij et al., 2025), aangepast voor volwassenen met een LVB.

Pak de vorige pagina erbij.
Denk aan de gebeurtenissen waar je een kruisje voor hebt gezet.
Geef zo goed als je kunt antwoord op de volgende vragen.

**TRAUMA SCREENER - LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING (TS-LVB)
VOLWASSENEN (VERSIE 1.3)**

ANNE VERSLUIS, CARLO SCHUENGL, LIESBETH MEVISSSEN, AD DE JONGH EN ROBERT DIDDEN, 2024

NAAM: _____ LEEFTIJD: _____ DATUM: _____

Mensen maken soms één of meer vervelende gebeurtenissen mee. Hieronder staan een aantal voorbeelden van zulke nare gebeurtenissen. Kruis aan welke gebeurtenissen jij hebt meegemaakt. Je mag meerdere gebeurtenissen aankruisen.

1. Ernstig ongeluk.	☐
2. Brand of explosie.	☐
3. Ergens gewoon waar veel op straat gevochten werd of waar het oorlog was.	☐
4. Een klap gehad, geschopt, geslagen, gebeten, aangevallen of in elkaar geslagen.	☐
5. Uitgescholden, op een manier tegen je geschreeuwd door iemand uit je gezin of iemand uit je woongroep.	☐
6. Meegemaakt dat ouders, andere gezinsleden of mensen uit je woongroep elkaar sloegen, schopten, gooiden met voorwerpen of dingen kapot maakten.	☐
7. Uit huis geplaatst of in crisisopvang geweest.	☐
8. Aangerakt op een manier die je niet wilde.	☐
9. Gedwongen om iemand anders aan te raken.	☐
10. Iemand heeft gezegd dat hij of zij je ging aanraken, maar dat is uiteindelijk niet gebeurd.	☐
11. Foto's of filmpjes van jou gedeeld op sociale media terwijl je dat niet wilde.	☐
12. Zelfmoord van iemand.	☐
13. Niet genoeg eten, water of kleding gehad.	☐
14. Lange tijd alleen gelaten zonder dat er een volwassene in de buurt was.	☐
15. Een levensbedreigende ziekte of zodanig gewond geraakt dat je eraan dood had kunnen gaan.	☐
16. Doodgaan van iemand die belangrijk was voor je.	☐
17. Gepest.	☐
18. Regelmatig racistisch behandeld voelen.	☐
19. Niet serieus genomen.	☐
20. Anders namelijk _____	☐
21. Nee, geen van bovenstaande.	☐
22. Wil ik niet zeggen/ kan ik niet zeggen.	☐

Pak de vorige pagina erbij.
Denk aan de gebeurtenissen waar je een kruisje voor hebt gezet.
Geef zo goed als je kunt antwoord op de volgende vragen.

Hoe vaak heb je last van de volgende gevoelens, gedachten of problemen in de afgelopen twee weken? Kruis 0, 1, 2 of 3 aan. 0 = nooit/ 1 = soms/ 2 = vaak/ 3 = bijna altijd

	Nooit	Soms	Vaak	Bijna altijd
1. Ik heb vervelende gedachten aan de gebeurtenis, die zomaar in mijn hoofd opkomen.	0	1	2	3
2. Ik heb nare dromen die me doen denken aan wat er gebeurd is.	0	1	2	3
3. Ik heb beelden die zomaar opkomen in mijn hoofd. Of ik heb het gevoel alsof de gebeurtenis weer aan het gebeuren is.	0	1	2	3
4. Ik raak overstuur als ik herinnerd word aan de gebeurtenis.	0	1	2	3
5. Ik voel iets in mijn lichaam als ik aan de gebeurtenis moet denken, zoals zweten, een snelle hartslag, buikpijn of misselijkheid.	0	1	2	3
6. Ik probeer niet te denken aan de gebeurtenis of er niets over te voelen.	0	1	2	3
7. Ik blijf weg van dingen die mij doen denken aan wat er gebeurd is, zoals sommige mensen, plaatsen, dingen, situaties of gesprekken.	0	1	2	3
8. Ik kan me niet alles herinneren van de gebeurtenis.	0	1	2	3
9. Ik heb negatieve gedachten zoals:				
a. Ik zal geen goed leven hebben.	0	1	2	3
b. Ik kan andere mensen niet vertrouwen.	0	1	2	3
c. De wereld is onveilig.	0	1	2	3
d. Ik ben niet goed genoeg.	0	1	2	3
10. Schuldgevoelens.				
a. Ik geef mezelf de schuld voor wat er gebeurd is.	0	1	2	3
b. Ik geef iemand anders de schuld, die er eigenlijk niets aan kan doen.	0	1	2	3
11. Ik heb vervelende gevoelens, zoals bang, boos, schuld of schaamte.	0	1	2	3
12. Ik wil sommige dingen niet meer doen die ik eerst wel deed.	0	1	2	3
13. Ik voel mij afgesloten van andere mensen.	0	1	2	3
14. Ik kan mij niet meer goed of gelukkig voelen.	0	1	2	3
15. Omgaan met boosheid of irritatie.				
a. Het is moeilijk om rustig te worden als ik boos ben.	0	1	2	3
b. Ik voel mij boos of geïrriteerd, heb woede-uitbarstingen of word snel boos op anderen.	0	1	2	3
16. Ik doe dingen die onveilig zijn, die mezelf beschadigen of die risicovol zijn.	0	1	2	3
17. Ik ben op mijn hoede. Ik houd alles om mij heen in de gaten.	0	1	2	3
18. Ik schrik snel.	0	1	2	3
19. Ik vind het moeilijk om mij te concentreren.	0	1	2	3
20. Ik vind het moeilijk om in slaap te vallen of ik lig 's nachts wakker.	0	1	2	3

Kruis aan JA of NEE als de problemen op pagina twee voor moeilijkheden zorgen in:

	JA	NEE
1. Het omgaan met anderen	☐	☐
2. Hobby's/ leuke activiteiten	☐	☐
3. School, werk of dagbesteding	☐	☐
4. Het omgaan met familieleden of mensen van de woongroep	☐	☐
5. Mij goed of gelukkig voelen	☐	☐

Diagnostisch Interview Trauma en Stressoren-LVB (DITS-LVB) *(Mevissen et al., 2018)*

- Een lijst met gebeurtenissen (ja, nee of anders) met tijdlijn
- Een lijst met symptomen (ja, nee of anders)
- Interferentiescore aan de hand van een thermometer.
- Uitvragen van de duur van de symptomen

- Afnameduur: 60 minuten (maximaal)
- Geschoolde gedragswetenschapper/diagnosticus doet het interview.

Deel 2: Kortdurende Intensieve EMDR therapie

**auto
mutilatie**

fixaties

**seksueel
misbruik**

agressie

**uit huis
geplaatst**

**instabiel
team**

**huiselijk
geweld**

PTSS

EMDR toepasbaar en effectief voor het behandelen van PTSS bij mensen met een LVB
o.a. Byrne et al., 2020; Penninx et al., 2021; Verhagen et al., 2022

Intensieve traumabehandelingen worden in de algemene populatie geassocieerd met lage uitvalpercentages
o.a. Hoppen et al., 2023; Van Woudenberg et al., 2019

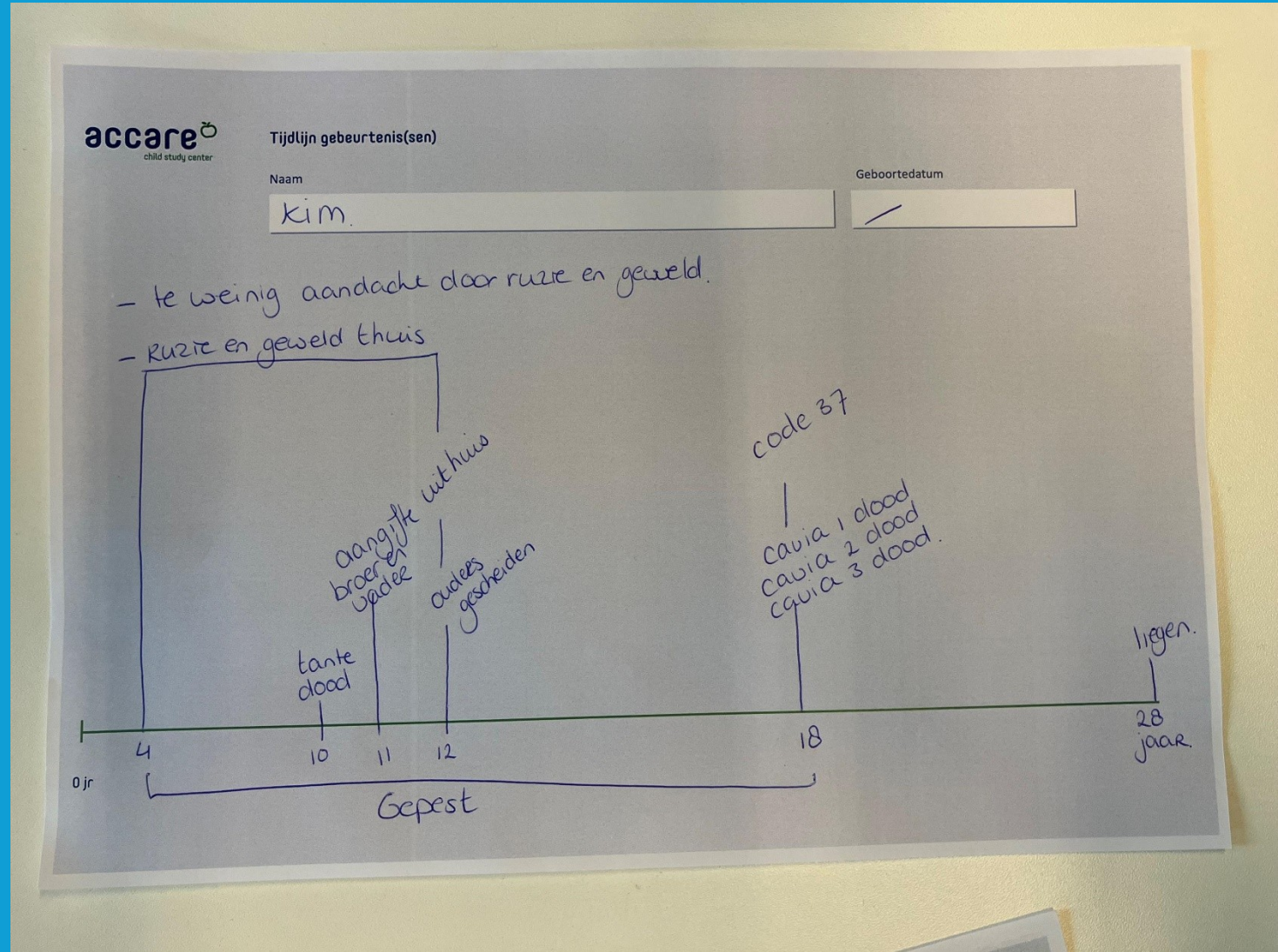
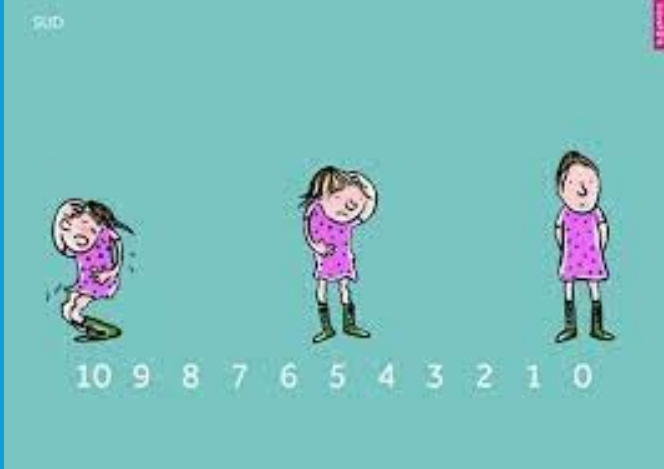

EMDR-therapie

16 sessies in 2 weken

Team van 6 EMDR-therapeuten

Sessie 1: Conceptualisatie

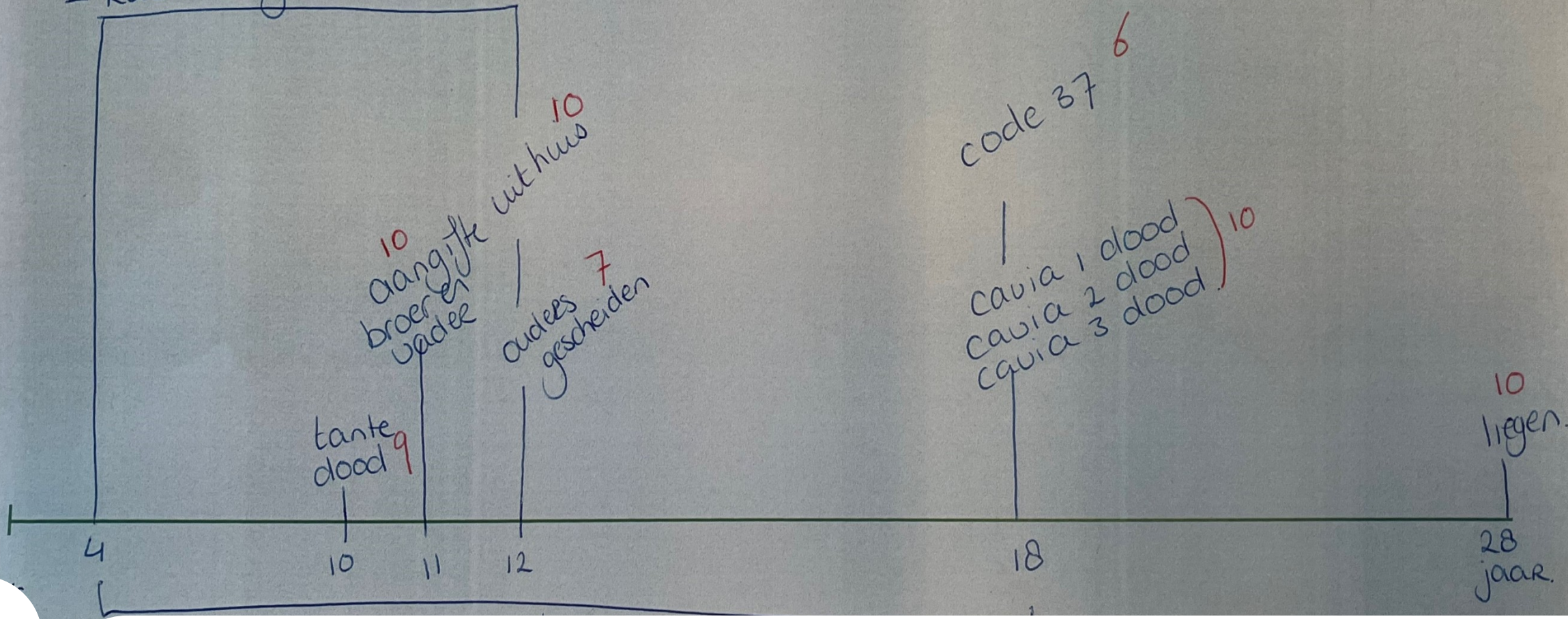
Naam

Kim

Geboortedatum

/

- te weinig aandacht door ruzie en geweld. ⁵
- Ruzie en geweld thuis ¹⁰

Overzicht herinneringen

Van: Kim.....

Ruzie en geweld thuis.	H	10
aangifte broer en vader	H	10
uit huis plaatsing		10
Cawia's.	H	10
Liegen		10
gepest	H	9
tante dood		9
ouders ouders gescheiden		7
code 37		6
te weinig aandacht		

Hangmap:
Max 3-5 herinneringen:

Aangifte vader + broer. = aangifte broer.	
1. vader + moeder tje spelen (= verdrinking)	10
2 aangifte doen van broer	10.

Overzicht herinneringen

Van: Kim.....

Ruzie en geweld thuis.	H	10
Aangifte broer en vader	H	10
Uit huis plaatsing		10
Cavia's.	H	10
Liegen		10
gepest	H	9
tante dood		9
andere Oudees gescheiden		7
code 37		6
te weinig aandacht		

EMDR-therapie

16 sessies in 2 weken

Team van 6 EMDR-therapeuten

Participanten

6 mannen en 5 vrouwen (21-65 jaar)

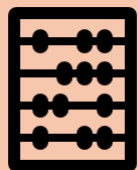
Uitkomstmaten

PTSS symptomen

PTSS diagnose

Gedragsproblemen

Onvrijwillige zorg

Design

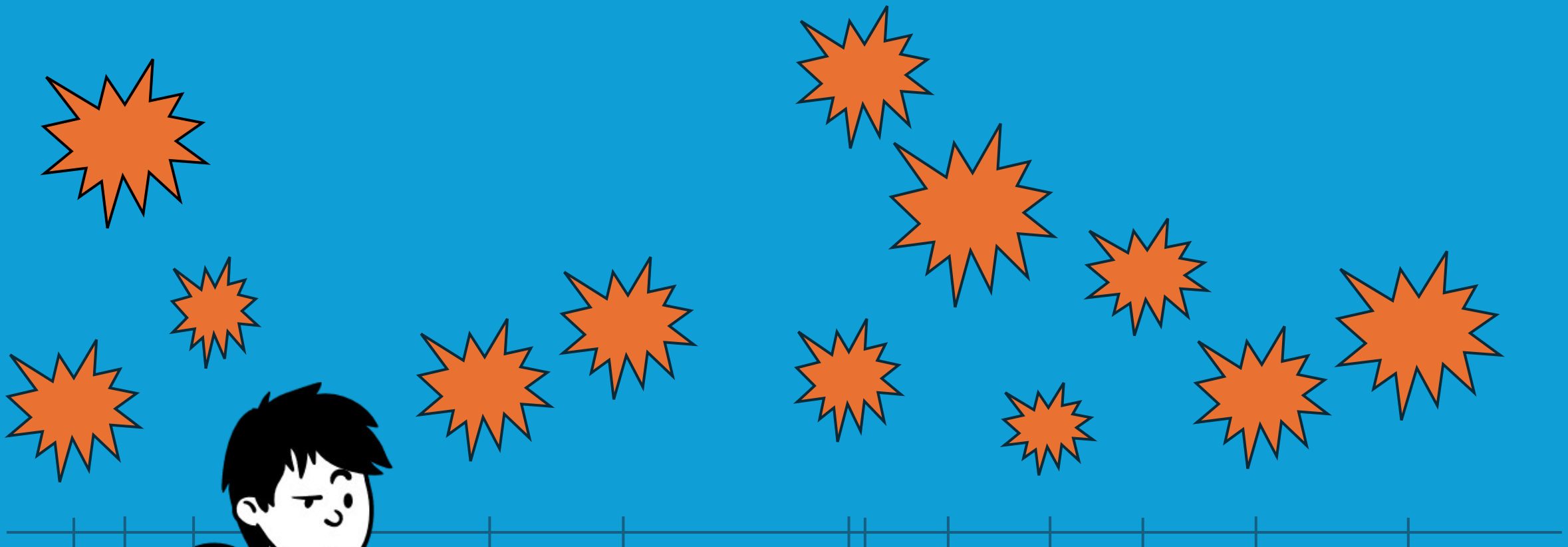
Randomised non concurrent multiple baseline design

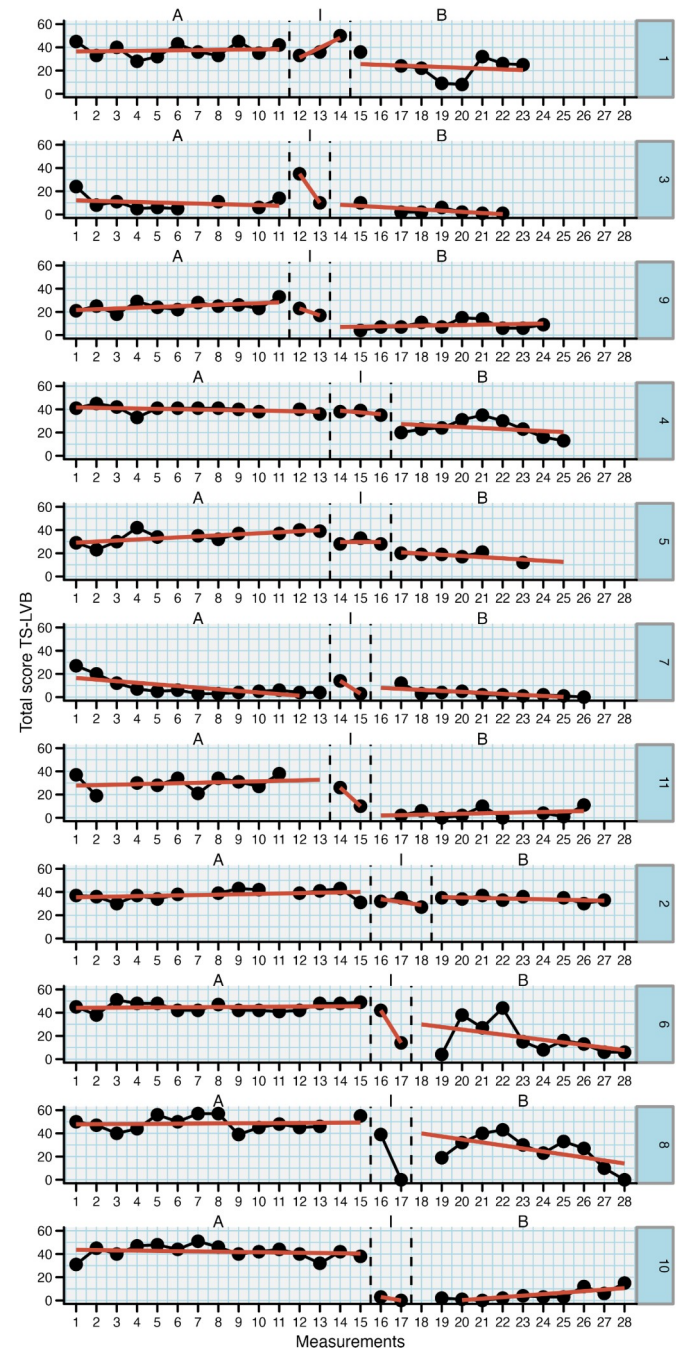
Basislijnfase, interventie fase, post interventie fase en follow up metingen

0
jaar

27
jaar

PTSS symptomen

- 11 participanten afname
- groepsniveau afname
(observed $M_{\text{difference}} = 15.84, p < .01$)

PTSS diagnostische status

- 9 van de 11 geen PTSS diagnose na interventie en bij follow up

Gedragsproblemen

- Zwakke - medium effecten bij 11 participanten
- Groepsniveau geen afname

Onvrijwillige zorg

- Bleef gelijk

Ervaring van participanten met de behandeling

Design

Kwalitatieve studie, Interpretative phenomenological analysis (IPA)

Participanten

Drie mannen (20-30 jaar oud)

+

Drie begeleiders en drie EMDR therapeuten

Data verzameling

In-depth interviews

Onderwerpen: verwachtingen en ervaringen met EMDR therapy, de intensiteit van de therapie en met zes verschillende therapeuten.

Verwachtingen en ervaringen met EMDR therapy

"Ik heb die therapie nodig om mijn hoofd rustig te krijgen en ook om mensen weer te vertrouwen. Omdat, het is ook heel commercieel, je hebt eten nodig in het restaurant, daarvoor moet je mensen bellen, daarvoor moet je mensen vertrouwen."

"Ik ben eigenlijk heel blij dat hij ernaar toe gaat [EMDR therapie], ik ben zo beniwud wat voor een manhet zal zijn na de therapie."

Verwachtingen en ervaringen met intensieve EMDR therapie

"Ik denk dat [van de EMDR therapie]

*"Het intensieve maakt mij niet uit...
Nee, ik vind het niet erg dat het veel
is. Ik vind het gewoon belangrijk dat
het gebeurt... Voor mij draait het om
de EMDR."*

van

*"Ik was bang dat als hij het één keer per week had
gedaan, hij sneller zou zijn gestopt, omdat hij dan
zoveel dagen had om allerlei redenen te bedenken
om niet te gaan... Ik denk niet dat de intensiteit
[van de EMDR-therapie] erg negatief was. Ik denk
dat die juist heel positief is geweest. Hij vond het
ook niet moeilijk."*

Verwachtingen en ervaringen met zes verschillende therapeuten

*"[Verschillende
therapeuten] Ik weet
eigenlijk niet goed wat ik
daarvan moet vinden... Ik
weet niet hoe dat zal
zijn."*

*"Ik vond het eigenlijk wel
fijn... Ik vond het prettig
dat ze verschillend
waren."*

